

Лекція 6

Тема 4. Оцінювання та калькуляція

1. Оцінка та калькуляція як елементи методу бухгалтерського обліку.
2. Види оцінки.
3. Методи калькулювання собівартості готової продукції, робіт, послуг.

Самостійна робота студентів

1. Оцінка активів і зобов'язань в поточному обліку і балансі.
-

Рекомендована література

---

1. Закон України «**Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні**» від 16 липня 1999 р. № 996 – XIV.
2. **План рахунків** бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. МФУ 30.11.99. № 291 (зі змінами та доповненнями)
3. **Інструкція про застосування Плану рахунків** бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. МФУ 30.11.99. № 291 (зі змінами та доповненнями)
2. Азаренкова Г.М., Самородова Н.М. **Бухгалтерський облік: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни.** – К.: Знання, 2004.
3. Азаренкова Г.М., Самородова Н.М. **Бухгалтерський облік: Збірник ситуаційних задач і завдань для самостійної роботи студентів.** – К.: Знання, 2005.
4. **Бухгалтерський облік: Опорний конспект лекцій. Частина I, II /** Укладачі: Н.М. Самородова, О.В. Москаленко. – Харків: ХІБС УБС НБУ.
5. **Бухгалтерський облік : Навчально-методичний посібник** для організації самостійної та індивідуальної роботи студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / Маренич Т.Г., Самородова Н.М., Москаленко О.В.– Харків : ХІБС УБС НБУ. – 2011. – 128 с.

Тема 4. Оцінювання та калькуляція

---

1. Оцінка та калькуляція як елементи методу бухгалтерського обліку

Оцінка

це спосіб вираження з допомогою грошового вимірника наявності та руху господарських засобів

Оцінка є складовим елементом методу бухгалтерського обліку і не тільки тісно зв'язана з усіма іншими елементами, але є передумовою їхнього функціонування.

Складання балансу передбачає як обов'язкову умову застосування грошового вимірника

**операцій у відповідних документах, на рахунках.
Проведення інвентаризації та складання звітності неможливе без їхнього вимірювання, узагальнення та підрахунку у грошовому вираженні**

Таким чином, грошова оцінка є самою суттю бухгалтерського обліку.

Від обґрунтованості та вірного використання залежать:

об'єктивність характеристики ресурсів підприємства

ефективність їх використання

точність визначення результатів роботи кожного підприємства

Головні принципи оцінки

Реальність

відповідність грошовому вимірнику вартості об'єкта витратам живої праці, що витрачена на нього

Рівність

на всіх підприємствах протягом діючого періоду фінансові засоби мають однаковий порядок оцінки

Калькулювання

спосіб вимірювання собівартості, її розрахунок, визначення величини витрат на виготовлену продукцію, виконані роботи чи надані послуги.

Калькуляція передбачає періодичне (щомісячне) узагальнення на рахунках бухгалтерського обліку облікових даних про витрати виробництва та випуск продукції.

Відтак, з одного боку, мають бути обліковані всі витрати на виготовлення продукції та виконання робіт.

з другого боку - повністю оприбутковано продукцію й обраховано вартість робіт, з виконанням яких пов'язані названі витрати.

Це є **загальним правилом** калькулювання собівартості, робіт і послуг у будь-якій галузі народного господарства.

Отже, фактичну собівартість продукції, робіт і послуг підприємство може визначити лише після повного завершення звітного місяця. Саме цим пояснюється використання в поточному обліку планової собівартості для відображення руху готової продукції.

Тема 4. Оцінювання та калькуляція

---

2. Види оцінки

Об'єкти оцінки в бухгалтерському обліку:

- ❖ основні засоби
- ❖ нематеріальні активи
- ❖ капітальні і фінансові інвестиції
- ❖ запаси
- ❖ дебіторська заборгованість
- ❖ довгострокові і поточні зобов'язання.

Процес оцінки є процедурою привласнення об'єктами бухгалтерського обліку певних грошових величин, які використовуються для підсумкової оцінки активів і зобов'язань.

Технологія оцінки -

послідовність процесу оцінки вартості активів і зобов'язань, яка містить такі етапи:

- ❖ визначення об'єкта;
  - ❖ цілі і функції оцінки;
  - ❖ розробку способів оцінки;
  - ❖ обґрунтування найефективнішого способу оцінки з метою визначення достовірної вартості майна і зобов'язань.
-

Принцип обліку за собівартістю вважається загальноприйнятою оцінкою активів підприємства

Згідно з цим принципом активи оцінюються за первісною вартістю, яку називають **фактичною (історичною)** собівартістю.

Вона визначається у момент придбання активу, заноситься в "історію" об'єкта обліку і є незмінною впродовж терміну корисного використання даного об'єкта, за винятком випадків його переоцінки.

Дата оцінки -

це точно зафіксований момент часу, на який здійснюється оцінка.

Оцінка може бути здійснена:

- ❖ на дату придбання або вибуття об'єкта,
- ❖ на дату складання балансів (вступного, поточного, консолідованого, ліквідаційного та ін.).

Унаслідок різних факторів вартість активів підприємства може змінюватися, тому найважливішим моментом у технології оцінки є **встановлення вірної дати оцінки.**

Методи оцінки вартості активів

**Історична
собівартість –**

?

**Поточна
собівартість –**

?

**Вартість
реалізації –**

?

**Теперішня
вартість –**

?

Методи оцінки вартості активів

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів, або справедлива вартість компенсації на момент придбання активу</p>	<p>Поточна собівартість –</p> <p>?</p>	<p>Вартість реалізації –</p> <p>?</p>	<p>Теперішня вартість –</p> <p>?</p>
--	---	--	---

Методи оцінки вартості активів

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів, або справедлива вартість компенсації на момент придбання активу</p>	<p>Поточна собівартість – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого самого або еквівалентного активу на поточний момент</p>	<p>Вартість реалізації –</p> <p>?</p>	<p>Теперішня вартість –</p> <p>?</p>
--	--	--	---

Методи оцінки вартості активів

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів, або справедлива вартість компенсації на момент придбання активу</p>	<p>Поточна собівартість – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого самого або еквівалентного активу на поточний момент</p>	<p>Вартість реалізації – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в процесі звичайної реалізації</p>	<p>Теперішня вартість –</p> <p style="text-align: center;"></p>
--	--	---	---

Методи оцінки вартості активів

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів, або справедлива вартість компенсації на момент придбання активу</p>	<p>Поточна собівартість – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого самого або еквівалентного активу на поточний момент</p>	<p>Вартість реалізації – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в процесі звичайної реалізації</p>	<p>Теперішня вартість – дисконтована вартість майбутніх чистих надходжень грошових коштів, які, як очікується, має генерувати стаття піл час звичайної діяльності підприємства</p>
--	--	---	---

Зобов'язання в основному враховуються за фактичною собівартістю їх придбання:

- ❖ в сумі економічних вигод, одержаних підприємством у результаті утворення боргового зобов'язання,
- ❖ або в сумі нарахувань, у результаті яких утворилося зобов'язання (зарплата, відрахування до фондів пенсійного і соціального страхування та ін.).

Використовуючи П(С)БО, методи оцінки активів і зобов'язань підприємство визначає самостійно і відображає в **наказі про облікову політику**.

Методи оцінки вартості зобов'язань

Історична
собівартість –

?

Поточна
собівартість –

?

Вартість
погашення –

?

Теперішня
вартість –

?

Методи оцінки вартості зобов'язань

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів чи поточна вартість інших активів, які, як очікується, сплачені з метою погашення боргу підприємства</p>	<p>Поточна собівартість –</p> <p>?</p>	<p>Вартість погашення –</p> <p>?</p>	<p>Теперішня вартість –</p> <p>?</p>
--	---	---	---

Методи оцінки вартості зобов'язань

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів чи поточна вартість інших активів, які, як очікується, сплачені з метою погашення боргу підприємства</p>	<p>Поточна собівартість – сума грошових коштів або їх еквівалентів, необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент</p>	<p>Вартість погашення –</p> <p>?</p>	<p>Теперішня вартість –</p> <p>?</p>
---	---	---	---

Методи оцінки вартості зобов'язань

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів чи поточна вартість інших активів, які, як очікується, сплачені з метою погашення боргу підприємства</p>	<p>Поточна собівартість – сума грошових коштів або їх еквівалентів, необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент</p>	<p>Вартість погашення – сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань</p>	<p>Теперішня вартість –</p> <p style="text-align: center;"></p>
---	--	---	---

Методи оцінки вартості зобов'язань

<p>Історична собівартість – сума сплачених грошових коштів або їх еквівалентів чи поточна вартість інших активів, які, як очікується, сплачені з метою погашення боргу підприємства</p>	<p>Поточна собівартість – сума грошових коштів або їх еквівалентів, необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент</p>	<p>Вартість погашення – сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань</p>	<p>Теперішня вартість – дисконтована вартість майбутніх чистих відпливів грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язань</p>
--	--	---	---

Основні вимоги до оцінки:

- ❖ реальність
- ❖ доречність
- ❖ своєчасність
- ❖ єдність
- ❖ обачність

Реальна оцінка забезпечує

відображення в грошовому вимірнику дійсної величини активів і зобов'язань за фактичною (історичною) собівартістю.

При цьому вона базується на чіткій законодавчій регламентації порядку створення і використання фондів і резервів, систематичній перевірці розрахунків з банками, постачальниками і покупцями, дебіторами і кредиторами.

Доречність оцінки

- ❖ проявляється рівнем задоволення зацікавлених користувачів
- ❖ здатністю вплинути на управлінські рішення.

Щоб не втратити доцільність, оцінка повинна здійснюватися **своєчасно**.

Вимога до єдності оцінки полягає в

- ❖ однаковому грошовому вимірнику однорідних засобів різних підприємств
- ❖ незмінності методики оцінки впродовж тривалого періоду.

Дуже важливо, щоб оцінка забезпечувала порівняння об'єктів обліку в різні періоди часу з метою виявлення тенденцій зміни у фінансовому стані і фінансових результатах діяльності підприємства.

Сутність вимоги "**обачність**" полягає в тому, що оцінка активів і доходів не повинна бути завищеною, а зобов'язань і витрат - заниженою.

Тема 4. Оцінювання та калькуляція

---

3. Методи калькулювання собівартості готової продукції, робіт, послуг

Види калькуляцій

```
graph TD; A[Види калькуляцій] --> B[фактичні]; A --> C[планові]; A --> D[нормативні];
```

фактичні

планові

нормативні

Порівняння фактичних калькуляцій з плановими й нормативними дозволяє визначити:

економію

якщо фактична
собівартість нижче
планової

перевитрати

якщо фактична
собівартість перевищує
планову

Методи калькулювання собівартості

Простий (прямий)

використовується на виробництві з одним видом продукції. В даному випадку собівартість виробу визначається шляхом ділення загальної суми витрат на кількість виготовленої продукції.

Попередільний (попроцесний)

на виробництві технологічні процеси якого складаються з кількох стадій обробки (переділів), витрати збираються по переділах та розподіляються між виготовленою з переділів продукцією.

Методи калькулювання собівартості

Позамовний

в складних, особливо одиничних виробництвах. На кожне замовлення відкривається картка, де збираються всі витрати, пов'язані з його виконанням. Собівартість одиниці продукції визначається розподілом всіх витрат по замовленнях між кількістю виготовленої продукції в рамках замовлення продукції.

Нормативний

складний процес, від вірності його проведення залежить прийняття управлінських рішень.

Процес калькуляції включає в себе такі етапи:

Групування витрат

Розподіл витрат між об'єктами калькулювання

Визначення собівартості окремих робіт, виробів, послуг, матеріалів

Відображення собівартості виробів у калькуляції – це звітна таблиця, що включає в себе результати калькулювання собівартості

Контроль за виконанням плану по собівартості та співставлення звітної собівартості з нормативною

Визначення результатів роботи та резервів зниження собівартості

Собівартість продукції залежно від обсягу витрат, що включаються в неї, поділяється на:

- ❖ технологічну
- ❖ виробничу
- ❖ повну собівартість готової продукції
- ❖ повну собівартість реалізованої продукції

Технологічна собівартість - прямі витрати на сировину, матеріали, енергію, оплату праці з нарахуваннями.

Виробнича собівартість - технологічна собівартість плюс загальновиробничі витрати.

Підприємство з метою аналізу впливу адміністративних витрат на фінансовий результат може визначати **повну собівартість готової продукції**, яка включає виробничу плюс адміністративні витрати.

Повна собівартість реалізованої продукції є повною собівартістю готової продукції плюс витрати на її збут.

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

1. Д 20
К 63

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

1. Д 20   Отримано виробничі запаси від
   К 63   постачальника

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

1. Д 20   Отримано виробничі запаси від
   К 63   постачальника

  2. Д 63
   К 31
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

1. Д 20   Отримано виробничі запаси від
   К 63   постачальника

  2. Д 63   З поточного рахунка погашено
   К 31   заборгованість постачальникам
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

1. Д 20   Отримано виробничі запаси від
   К 63   постачальника
  2. Д 63   З поточного рахунка погашено
   К 31   заборгованість постачальникам
  3. Д 26
   К 23
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

1. Д 20
К 63   Отримано виробничі запаси від постачальника
  2. Д 63
К 31   З поточного рахунка погашено заборгованість постачальникам
  3. Д 26
К 23   Отримано з виробництва готову продукцію
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

4. Д 63
К 50

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

4. Д 63   За рахунок довгострокового
К 50   кредиту розраховались з
                 постачальниками

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

4. Д 63   За рахунок довгострокового
   К 50   кредиту розраховались з
                      постачальниками
5. Д 37
   К 30
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

4. Д 63   За рахунок довгострокового
К 50   кредиту розраховались з
                     постачальниками
5. Д 37   Видано з каси кошти підзвітній
К 30   особі на відрядження
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

4. Д 63   За рахунок довгострокового
К 50   кредиту розраховались з
                                 постачальниками
5. Д 37   Видано з каси кошти підзвітній
К 30   особі на відрядження
6. Д 20
К 37
-

Назвіть зміст господарської операції за наведеними бухгалтерськими проведеннями

---

4. Д 63   За рахунок довгострокового
К 50   кредиту розраховались з
                                 постачальниками
5. Д 37   Видано з каси кошти підзвітній
К 30   особі на відрядження
6. Д 20   Підзвітною особою придбано
К 37   виробничі запаси
-

Завдання 1

Скласти структурно-логічну схему, що розкриває зміст основних положень теми 4.

Завдання 2

Підготувати доповіді з презентацією, які доповнять та розширять матеріал теми 4 додатковою інформацією з наукових джерел.